

5. Гнідан О. Д., Дем'янівська Л.С. Володимир Винниченко. Життя. Діяльність. Творчість: Навчальний посібник для студентів-філологів. – К.: Четверта хвиля, 1996. – 253 с.
6. Гундорова Т. Модернізм як еротика нового: В. Винниченко і С.Пшибишевський // Слово і час. – 2000. – № 7. – С. 17–25.
7. Гусак Н. «Нова мораль» В. Винниченка у контексті психоаналізу З. Фрейда // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності: 36. наук, праць. – К. – 1998.–С. 94–101.
8. Ковальчук О. Сім'я як економічний проект (На матеріалі роману Володимира Винниченка «Записки Кирпатого Мефістофеля») [Текст] /Олександр Ковальчук // Дивослово: Українська мова й література в навчальних закладах. – 2010. – № 4. – С. 18–20.
9. Костюк Г. Володимир Винниченко та його доба: Дослідження, критика, полеміка. – Нью-Йорк, 1980. – 283 с.
10. Кошова І. Роман «Записки кирпатого Мефістофеля» у світлі фрейдівської теорії сексуальності // Винниченко В. Записки кирпатого Мефістофеля. — Нью-Йорк, 1980. — С. 245–254.
11. Мороз Л. Художник-експериментатор Владимир Винниченко // Театр. – 1994. – № 4. – С. 37–41.
12. Панченко В. Творчість В. Винниченка 1902 – 1920 рр. та художні течії початку ХХ ст. // Слово і час. – 2000. – № 7. – С. 9–17.
13. Панченко В. Щаслива поразка Мефістофеля / Володимир Панченко// Винниченко В. Записки кирпатого Мефістофеля. — Кіровоград, 1998. — С. 229–234.
14. Хархун В. Роман В. Винниченка «Записки Кирпатого Мефістофеля» у контексті світової дияволяди ХХ ст.: Навч. посібник до курсу «Українська література» для студентів педінститутів. – Ніжин, 1997. – 25 с.
15. Хархун В. Іпостасі українського Мефістофеля: система персонажів роману В.Винниченка «Записки Кирпатого Мефістофеля» крізь призму змістових домінант та поетики твору /Валентина Хархун //Укр. мова й літ. в серед. школах. – 2000. – № 1. – С. 36-42.
16. Шаблійовський Є. Про Володимира Винниченка // Радянське літературознавство. – 1970. – № 8. – С. 48–52.

Горба Г.

Науковий керівник – асист. Скуратко Т. М.

ЗРІЗ СУСПІЛЬСТВА У «ЗАПИСКАХ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО» Л. КОСТЕНКО

Професор Микола Ільницький окреслив життя і творчість поетеси містким визначенням – «вірність поезії як долі». Вкрай малослівна щодо себе самої, Ліна Костенко залишає нам право побачити у своїх творах відблиск свого життя, тяжкої праці. Її біографія вписана у творчість, інкрустована в поезію [6,5].

Легко уявити собі гарненьку дівчинку з хмаркою кучерявого волосся – достоту херувим! – у тому саду, куди ще не проник «індустріальний подих п'ятирічки», де живе ідилія. А поза садом, поза домом - Дніпро, старенький дебаркадер, трипільська гора, невидимі причали дитинства. З шести до одинадцяти - найкраща пора дитинства у Київській Венеції. Присутність великої ріки виховує людину. Велика ріка – сила, яка не зважає на дрібні перепони, і вдача поетеси так само подібна до весняної повені, що прориває загати [6, 5]. У 14 Ліна вступила на шлях літератури. Поетеса взяла на себе тягар обов'язку перед світом: пояснювати свій народ, а також обов'язок перед своїм народом – відкривати йому світ. Пішла шляхом збагачення досвіду через вивчення історії, мови, народознавства, культури, літератури.

Ліна Костенко привчила свого читача ждати від неї тільки чогось надзвичайного. Великої культурної події. І саму себе «привчила» до такої орієнтації в українському літературному часопросторі. Мабуть, тому так довго працювала над своїм першим прозовим твором і не наважувалася поставити останню крапку (в тексті можна помітити сліди різних етапів роботи). Зважмо й на труднощі, які становить для поета перехід до великоформатної прози, та ще й, сказати б, у зоні гострої полемічності. І ось ПОДІЯ сталася: у видавництві «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» вийшли «Записки українського самаїедшого», названі романом (видані 2011 р. 80-тисячним тиражем) [5, 71].

Експериментальний роман «породжений... на межі реального і уявного, є прикладом змішування, результатом гібридизації між романом, есе та автобіографією». Погляньмо крізь

призму автофікціоналізації: у тих романах, де номінальна ідентичність оповідача і протагоніста збігається з ідентичністю реального автора, він одночасно є і не є автором, завдяки свідомо обраній грі «взаємного пакту». Ці доволі цікаві спостереження іспанського критика можуть стосуватися і «Записок українського самашедшого» Ліни Костенко, роману, що існує як метажанр, витворений за допомогою художньо-історичної гібридизації. «Записки українського самашедшого» — «дивний» роман із точки зору української літературної традиції. Дивний, бо написаний у формі щоденника, записок, а отже, фрагментарність, «синкопічність» — його сутнісна риса [2]. «Записки українського самашедшого», зовсім інший, не схожий на попередні твори, його можна смакувати по сторінці чи розірвати на цитати, одні схвально відгукуються, інші критичніше, проте ніхто не залишається байдужим.

Український інтелектуал к. ХХ - поч. ХХІ ст., ошелешений гігантським масивом наукової, філософської та художньої продукції різних континентів, усіх країв та окраїн, переживає своєрідне остовпіння, сказати б, травмоз, духовний параліч, позаяк освоїти й «каталогізувати» океанну книжково-журнально-газетну інформацію, а на додачу ще й з Інтернету та інших розмаїтих носіїв, просто-таки не спроможний. Не встигнеш ковтнути одну «інтелектуальну новинку», як появляються десятки-сотні інших, не менш «знадливих» філософських, культурологічних, публіцистичних, художніх текстів, що вселяють у душу не звичний інтелектуально загострений неспокій, а якийсь хаотичний динамізм, метушливий, неврастенічний поспіх (за М. Гоголем, «всегда ералаш такой»). А за тим настає розпачлива тотальна перевтома, що веде до суб'єктивної категоричності, поспішливої нерозважливості, некритичної поверховості, «тотального дилетантизму» у судженнях про факти сучасного культурного процесу в українському і світовому вимірах [4, 74]. «Записки українського самашедшого» Ліни Костенко, що вже фактично є інтелектуально-художнім бестселером щонайменше на всеєвропейському просторі. Не важливо, що їх ще не перекладено іноземними мовами, цей великоформатний текст видатної поетеси-шістдесятниці вже став сенсаційним явищем. Важко назвати твір нашої сучасності, який за останні десятиліття викликав би такий гучний, подекуди скандальний, резонанс. Нарешті, після розчарувань і нереалізованих очікувань суспільство знову активізувалося й почало висловлюватися вголос. І в цьому, мабуть, чи не найважливіший ефект творчого експерименту митця. Представляючи в таку глобалізовану інформаційну еру на суд читача свою прозову книжку, Ліна Костенко, звісно, пішла на досить-таки ризиковий крок. [4, 75].

Інформація в наш час породжує чудовиськ або ж, навпаки, випускає цих чудовиськ із людського несвідомого — нормальній (психічно здоровій) людині в цій системі місця немає. Героєві роману здається, що віртуальні карлики (депутати Верховної Ради) вистрибнуть із екрана в реальний простір власного помешкання і полізуть по штанині. Це новий тип божевілья. Гоголь схопив початки цього дивовижного «зміщеного» стану, хоча, здається, витoki цього феномену можна знайти і в Канта. Для німецьких романтиків (а раніше — для Гойї) сон розуму породжував чудовиськ. Інформаційний світ — це новий різновид сюрреальності в ХХІ столітті. Цей сон згущений і перенасичений різнопропорційною подієвістю. У такому світі логічні проєкції, раціональні бар'єри людського «я» дають збій, а отже, народжується нове захворювання, новий синдром — синдром інформаційної людини. «Часом мені хочеться закричати до всього людства: «Люди! Давайте зупинимось і візьмемо новий старт. Бо при таких забігах фініш буде фатальний», — говорить головний герой [2]. Роман написано від імені 35-річного чоловіка, комп'ютерника-програміста з темпераментом «меланхоліка», котрий зумів «захистити дисертацію, але не зміг стати чоловіком, інвертованим на свободу». Він, читаємо в анотації, «на тлі особистої драми прискіпливо, глибоко й болісно сканує усі вивихи нашого глобалізованого світу».

Отже, у романі «Записки українського самашедшого» маємо дві метанаративні системи, які можуть впливати одна на одну, змінюючи й сам контекст у соціокультурному вимірі. Життя в помаранчевій революції здобуває сенс. Людина виходить на кін історії, історія «антропологізується», стає цивілізаційною, долає координати роздоріжжя, мобілізується в єдиному русі. Як уже було зазначено, медійний світ позбавлений цієї індивідуальності, персоніфікованості. Помаранчева революція в романі об'єднує людей різних політичних поглядів. Тут настає катарсисний момент усієї оповіді. Ця подія вивела на Майдан часу та

історії Людину (це слово доцільно писати з великої літери, оскільки маємо справжній «онтологічний переворот»). Лише така метаподія може переінакшити всю систему інформаційно-віртуальних координат. Міф віртуальний заміщується міфом «людським». Штучність віртуальності програє природності й людяності майданних подій [2].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дмитро Дроздовський. «Записки українського самашедшого» як рятівний електрошок // Дзеркало тижня, №48 (828), 25-29 грудня 2010. http://dt.ua/CULTURE/zapiski_ukrayinskogo_samashedshogo_yak_ryativniy_elektroshok-61753.html
2. Дмитро Дроздовський. Інформаційне «самашествіє»: перезавантаження // День, №137-138, 5 серпня 2011. <http://www.day.kiev.ua/213573/>
3. Ліна Костенко. Записки українського самашедшого. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. – 416 с.
4. Іван Дзюба. Є поети для епох: Самашедшість проти абсурду. – К.: Либідь, 2011. С. 71-79.
5. Юрій Гороблянський, Марина Кульчицька. «Крива фієста сучасності» в одкровенні від ліни Костенко // Слово і час.—2011. -- №5. С. 73-83.
6. «Я вибирала долю собі сама» // Усе для школи, Вип. 9. С. 5-13.

Горба Г.

Науковий керівник – доц. Вихор С. Т.

ЖІНОЧА ОСВІТА ПО-УКРАЇНСЬКИ У 19 СТ.

Сьогодні в суспільстві відбуваються позитивні зміни пов'язані зі зміною соціальної ролі жінки в суспільстві, з підвищенням її статусу. Протягом останніх років дослідники працюють над вивченням та висвітленням окремих питань щодо ролі жінок в суспільстві та в освіті, проте досі немає узагальненого дослідження, яке б містило в хронологічній послідовності вичерпні відомості щодо стану та рівня розвитку жіночої освіти в XIX столітті. Жінка в XIX ст. була мало освіченою, поскільки цьому сприяло її суспільне становище, на перший план виходить потреба в освіченій матері. К.Д. Ушинський вважав жінку «необхідним посередником між наукою, мистецтвом і поезією, з одного боку, звичаями, звичками і характером народу, з іншого, з цієї думки випливає вже сама собою необхідність повної всебічної освіти жінки вже не для одного родинного вжитку» [10; 197]. Саме тому питання жіночої освіти в XIX ст. є доволі актуальним.

Зазначимо, що загальні питання жіночої освіти розглядали Г.Александровський, Л. Буряк, О. Заєць, Т. Сухенко та ін. [2, 3, 4, 8]. Окремі аспекти знайшли своє відображення у роботах класиків педагогіки: К. Ушинського, С. Русової, Г. Ващенко, А. Макаренка, В. Сухомлинського. Метою статті є хронологізувати розвиток жіночої освіти в Україні, зокрема на підросійській, та виокремити рекомендації для сучасної школи згідно кращих напрацювань жіночої освіти у XIX ст.

Ретроспективний логіко-семантичний аналіз періодичних видань та історико-педагогічної літератури дозволив визначити, що в XIX столітті шкільна справа носила дещо хаотичний характер. Перш аніж розглядати безпосередньо жіночу освіту в Україні варто звернутися до сторінок історії. В XIX столітті українські землі входили до складу Російської та Австро-Угорської імперій. Систему жіночої освіти в XIXст. на території України, здебільшого на під російській, становили жіночі гімназії, жіночі училища, єпархіальні жіночі школи, професійні початкові й середні навчальні заклади. Попри різне підпорядкування вони мали безліч спільних рис, серед яких:

- становий характер
- державне регулювання
- наявність приватних закладів навчання, що зазвичай мали якіснішу освіту, аніж державні.

Спершу за розвиток жіночої освіти виступали саме чоловіки. Так, київський генерал-губернатор граф Левашов виступав за відкриття дівочого інституту в м. Києві, на його думку освіта жінок важливіша за освіту чоловіків. Наступним, хто не тільки відстоював жіночу освіту, а й прийняв міри для її впровадження був хірург, анатом і педагог М. Пирогов, який вперше в